

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Державного комітету
статистики України
23.12.2011 № 387

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ
З ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СТАТИСТИЧНОГО
СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ БІРЖ**

Київ
2011

Методологічні положення з організації державних статистичних спостережень щодо діяльності бірж визначають порядок організації та методологію проведення державних статистичних спостережень із зазначеного питання.

* * *

Ці методологічні положення підготували працівники відділу статистики товарних ринків департаменту статистики торгівлі:

Божок В.М. – начальник відділу;

Вірич В.В. – головний спеціаліст-економіст.

Відповідальний за випуск – директор департаменту статистики торгівлі Фризоренко А.О.

Методологічні положення схвалені Комісією з питань удосконалення методології та звітної документації Держкомстату (протокол від 21 листопада 2011 року № 15).

ЗМІСТ

	<i>стор.</i>
Передмова	4
I. Загальні положення.....	5
II. Визначення термінів і основних понять	6
III. Методологічні та практичні етапи організації та проведення державного статистичного спостереження.....	7
3.1. Мета й основні характеристики державного статистичного спостереження.....	7
3.2. Інструментарій, програма, процедури організації та проведення, розробки й поширення результатів державного статистичного спостереження.....	8
3.2.1. Інструментарій і програма державного статистичного спостереження.....	8
3.2.2. Процедури проведення та розробки державного статистичного спостереження, поширення його результатів....	9
IV. Загальна схема й організація робіт із формування сукупностей звітних одиниць державного статистичного спостереження.....	10
Додатки	
1. Перелік продукції та товарів за переліком, що враховуються в розділах II, III звіту	13
2. Перелік продукції та товарів за переліком, що враховуються у розділі IV звіту.....	14
3. Порядок подання та розробки державного статистичного спостереження щодо діяльності бірж.....	15
4. Схема формування сукупності звітних одиниць державного статистичного спостереження щодо діяльності бірж.....	16
Література.....	17

ПЕРЕДМОВА

Метою розроблення Методологічних положень з організації державних статистичних спостережень щодо діяльності бірж (далі – Методологічні положення) є визначення порядку організації та проведення державних статистичних спостережень із зазначеного питання, розробки й поширення їхніх результатів. Також вони вміщують порядок і принципи формування сукупностей звітних одиниць, які охоплюються державним статистичним спостереженням за формою №1-біржа (квартальна).

Методологічні положення складаються з передмови, чотирьох розділів, додатків та переліку використаної літератури. Вони містять опис термінів і основних характеристик державного статистичного спостереження, загальних принципів, критеріїв і схем організації робіт із формування сукупностей звітних одиниць, які здійснюють біржову діяльність.

Методологічні положення призначені для використання працівниками органів державної статистики всіх рівнів, міністерствами, іншими органами виконавчої влади, а також можуть бути корисні для фахівців наукових організацій та установ, що проводять дослідження у сфері біржової діяльності, інших зацікавлених користувачів.

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Ці Методологічні положення визначають порядок організації та методологію проведення державного статистичного спостереження щодо діяльності бірж.

Методологічні положення ґрунтуються на нормах Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України, законів України "Про інформацію", "Про державну статистику", "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", постанов Кабінету Міністрів України від 11.07.2007 № 924 "Про затвердження Положення про Державний комітет статистики України", від 22.01.1996 № 118 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 22.06.2005 № 499) "Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України", наказів Держкомстату від 21.12.2009 № 481 "Про затвердження Положення про Реєстр статистичних одиниць та формування основ сукупностей одиниць статистичних спостережень за діяльністю підприємств" і від 29.12.2009 № 498 "Про затвердження структури плану статистичного спостереження та глосарія до нього".

Правовою та методологічною основою робіт з розроблення Методологічних положень із організації державних статистичних спостережень щодо діяльності бірж є також Закон України "Про товарну біржу".

II. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ І ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ

Для цілей Методологічних положень терміни вживаються у тлумаченнях, визначених глосарієм до плану статистичного спостереження, а також у значенні:

Біржа – установа (організація), де регулярно функціонує оптовий ринок і здійснюється купівля-продаж товарів на основі співвідношення попиту і пропозиції.

Реєстр статистичних одиниць (PCO) – автоматизована інформаційна система, призначена для збирання, накопичення, захисту, опрацювання, поширення, використання та зберігання даних щодо статистичних одиниць.

Рік звітний – календарний період, який розпочинається 1 січня і закінчується 31 грудня включно, в якому здійснюється формування сукупностей звітних одиниць.

Рік минулий – календарний період, який розпочинається 1 січня і закінчується 31 грудня включно та який передує звітному року.

Статутний капітал – складається за рахунок внесків засновників і членів біржі; його розмір і поповнення визначаються угодою, укладеною між засновниками біржі.

Біржові брокери – фізичні особи, зареєстровані на біржі відповідно до її статуту, обов'язки яких полягають у виконанні доручень членів біржі, яких вони представляють, щодо здійснення біржових операцій шляхом заключення контрактів і подання здійснюваних ними операцій для реєстрації на біржі.

Брокерські контори – це організації з правами юридичної особи, зареєстровані у встановленому порядку. Для участі у торгах брокерські контори укладають з біржею договір на ведення брокерської діяльності або договір на відкриття брокерської контори на біржі. Надання права укладання договору з біржею брокерська контора досягає або купівлею акцій на біржі, або купівлею брокерського місця на біржі.

Сума доходу по відсотках від угод – це сума комісійного збору, який збирається за встановленими біржею відсотками від вартості укладених угод. У ряді випадків відсотки від угод на біржі не збираються, а клієнти сплачують біржі фіксований внесок за участь у торгах.

Біржовий торг – біржовими торгами є торги, що публічно і гласно проводяться в торговельних залах біржі за участю членів біржі по товарах, допущених до реалізації на біржі в порядку, встановленому правилами біржової торгівлі.

Спотові угоди – це угоди на реальний товар із негайною (від 1 до 30 діб) поставкою.

Форвардні угоди – це угоди з відстроченою (від 30 до 360 днів) поставкою щодо реального товару.

Ф'ючерні угоди – угоди на строк. Об'єктом такої угоди є біржовий контракт, який засвідчує зобов'язання придбати (продати) обумовлену кількість товару або інших цінностей у визначений час і на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін на момент виконання зобов'язань сторонами контракту.

Опціонна угода – це контракти на покупку права або продажу зобов'язання укласти біржовий контракт за заданою ціною протягом зазначеного в ньому строку. Опціонні угоди можуть укладатися як на реальний товар, так і на ф'ючерсний контракт. Однак оскільки опціон є логічним продовженням ф'ючерсної угоди, то угоди практично здійснюються виключно по цих контрактах.

Котирування цін – визначення діючих на біржі цін на товари. Біржові котирування враховують ціни угод, які відбулися, є одним із показників поточної біржової кон'юктури, відображають співвідношення попиту та пропозиції по конкретних товарах.

ІІІ. МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЕТАПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СТАТИСТИЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ

3.1. Мета й основні характеристики державного статистичного спостереження

Метою проведення державного статистичного спостереження щодо діяльності бірж є отримання статистичної інформації про структуру пропозицій і угод укладених на біржі, їх обсяги у натуральному та вартісному вираженнях, структуру укладених угод за типом секцій і котирування цін на біржах у цілому по країні та по кожному регіону окремо, а також за видами діяльності бірж.

Основні принципи організації державного статистичного спостереження щодо діяльності бірж базуються на єдиних методологічних підходах, що забезпечують співставну динаміку інформації про обсяги пропозицій і угод, укладених на біржах, і господарську діяльність бірж.

Результатом проведення державного статистичного спостереження щодо діяльності бірж є первинна й узагальнена інформація, яка використовується для відстеження обсягів і динаміки пропозицій і укладених угод, їх ліквідності та структури; статутного капіталу бірж, кількість членів бірж і середньооблікової чисельності працівників, фонду оплати праці.

Державне статистичне спостереження щодо діяльності бірж має такі основні характеристики:

- **Вид державного статистичного спостереження:**
  - ✓ за ступенем охоплення одиниць: суцільне;
  - ✓ за часом реєстрації даних: поточне.

- **Організаційна форма державного статистичного спостереження:** статистична звітність.
- **Спосіб державного статистичного спостереження:** документальний облік.
- **Одиниця державного статистичного спостереження:** підприємство.
- **Респондент державного статистичного спостереження:** товарна біржа – юридична особа, яка здійснює біржову діяльність.
- **Органи, які здійснюють державне статистичне спостереження:** Центральний орган виконавчої влади у галузі статистики, територіальні органи державної статистики.
- **Місце проведення державного статистичного спостереження:** Автономна Республіка Крим, області, м. Київ та Севастополь.
- **Національні класифікації, що використовуються при проведенні державного статистичного спостереження:**
КВЕД – Класифікація видів економічної діяльності;
КОАТУУ – Класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України.
ЦСКП – Центральна статистична класифікація продукції за видами економічної діяльності.
КСПОВО – Класифікатор системи позначень одиниць вимірювання та обліку;
КОПФГ – Класифікація організаційно-правових форм господарювання.
СКП – Статистична класифікація продукції.

3.2. Інструментарій, програма, процедури організації та проведення, розробки й поширення результатів державного статистичного спостереження

3.2.1. Інструментарій і програма державного статистичного спостереження

Державне статистичне спостереження щодо діяльності бірж здійснюється за формою №1–біржа (квартальна) "Звіт про діяльність біржі" на основі інструкції щодо її заповнення. Звіти складають товарні біржі та подають органам державної статистики за своїм місцезнаходженням, усі показники заповнюються на основі даних первинної документації та бухгалтерського обліку.

Державне статистичне спостереження за формою *№1–біржа (квартальна)* здійснюється на *суцільній основі із квартальною* періодичністю.

Бланк державного статистичного спостереження за ф.№1–біржа (квартальна) складається із чотирьох розділів, показники перших трьох розділів заповнюються наростаючим підсумком з початку року, четвертий

розділ складається за кожний квартал окремо. До першого розділу включено показники, які характеризують господарську діяльність бірж. Другий розділ уключає в себе структуру пропозицій і угод на біржі, третій – структуру укладених угод за типом секцій, четвертий розділ відображає котирування цін на біржі.

3.2.2. Процедури проведення та розробки державного статистичного спостереження, поширення його результатів

Форма №1–біржа (квартальна) складається біржею і подається на паперових носіях органу державної статистики за місцезнаходженням респондента в терміни, визначені на бланках форм. Якщо респондент подає форму звітності як електронний звіт, то її подання здійснюється відповідно до затвердженого Держкомстатом Порядку подання електронної звітності до органів державної статистики.

На всіх рівнях обробки після отримання форми №1–біржа (квартальна) у розрізі респондентів здійснюється: їх аналіз на відповідність класифікаціям, за якими здійснюється розробка, введення статистичної інформації у комплекс електронної обробки, логічний і арифметичний контроль (як вхідного, так і вихідного масиву даних) та передача вивіреної інформації на вищий рівень розробки.

Результати державного статистичного спостереження за ф.№1–біржа (квартальна) формуються в розрізі:

– *на регіональному рівні*: зведена інформація за регіоном загалом, за видами діяльності бірж відповідно до локального класифікатора.

– *на державному рівні*: зведена інформація по країні загалом, за регіонами (*Автономна Республіка Крим, області, м. Київ та Севастополь*); за видами діяльності бірж відповідно до локального класифікатора.

Загальну схему подання та розробки державного статистичного спостереження щодо діяльності бірж наведено в Додатку 3.

За результатами розробки даних за ф.№1–біржа (квартальна) та з метою їх збереження формується архів. Бази даних формуються на підставі первинних звітів бірж за спеціалізацією бірж, регіонів і зберігаються в терміни, передбачені постановкою задачі на програмне забезпечення цього державного статистичного спостереження.

При поширенні даних користувачам здійснюється контроль дотримання правил конфіденційності даних.

Основними статистичними публікаціями щодо діяльності бірж є:

- ✓ експрес-випуск "Діяльність бірж" за I квартал, за 9 місяців";
- ✓ "Статистичний бюлетень №1";
- ✓ статистичні збірники: "Україна в цифрах у ___ році", "Статистичний щорічник України"; "Оптова і біржова торгівля";

- ✓ таблиці для веб-сайту Держкомстату та запитальників міжнародних статистичних організацій;
- ✓ доповідь: "Діяльність бірж" за I півріччя, за рік.

На запити користувачів статистична інформація за ф.№1–біржа (квартальна) надається в паперовому вигляді, на електронних носіях, засобами зв'язку (у т.ч. розміщення на веб-сайті), шляхом безпосереднього виписування в порядку й умовах, визначених Держкомстатом.

IV. ЗАГАЛЬНА СХЕМА Й ОРГАНІЗАЦІЯ РОБІТ ІЗ ФОРМУВАННЯ СУКУПНОСТЕЙ ЗВІТНИХ ОДИНИЦЬ ДЕРЖАВНОГО СТАТИСТИЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Формування сукупностей звітних одиниць державного статистичного спостереження щодо діяльності бірж здійснюється на центральному рівні щорічно. Джерелами інформації для формування сукупностей звітних одиниць є:

- ✓ Реєстр статистичних одиниць (PCO);
- ✓ перелік респондентів за формою №1–біржа (квартальна) за минулий рік.

Сукупність звітних одиниць за ф.№1–біржа (квартальна) формується для проведення державного статистичного спостереження у році, що передує звітному.

Загальну схему формування сукупності одиниць статистичного спостереження щодо діяльності бірж наведено в Додатку 4.

У **генеральну сукупність** одиниць статистичного спостереження включаються об'єкти, які мають такі ідентифікаційні та класифікаційні ознаки:

<i>№ п/п</i>	<i>Критерії формування генеральної сукупності</i>	<i>Класифікації</i>	<i>Ознака критеріїв формування</i>
1.	Інституційний сектор економіки	КІСЕ	товарні біржі
2.	Тип статистичної одиниці	Довідник типів статистичних одиниць	1 (підприємство)
3.	Організаційно-правова форма господарювання	КОПФГ	915
4.	Вид економічної діяльності	КВЕД	67.11.0
5.	Територіальні одиниці	КОАТУУ	відповідно до адміністративно- територіального устрою
6.	Розмір підприємства	Довідник ознак розміру підприємств	незалежно від розміру
7.	Ознака економічної діяльності	х	незалежно від активності

Формування генеральної сукупності звітних одиниць відбувається відповідно до Положення про Реєстр статистичних одиниць та формування основ сукупностей одиниць статистичних спостережень за діяльністю

підприємств. При цьому за кожним об'єктом у вигляді таблиці відбираються такі реквізити:

- 1 ідентифікаційний код ЄДРПОУ підприємства;
- 2 найменування;
- 3 місцезнаходження;
- 4 телефон;
- 5 код території місцезнаходження за КОАТУУ;
- 6 код організаційно-правової форми господарювання за КОПФГ;
- 7 код інституційного сектору економіки за КІСЕ;
- 8 код основного виду економічної діяльності за КВЕД на початок обстеження й ознака його визначення;
- 9 вид економічної діяльності;
- 10 показники діяльності біржі.

Після відбору об'єктів за Реєстром статистичних одиниць та формування основ статистичних спостережень здійснюється співставлення та відповідне уточнення інформації з переліками підприємств за ф.№1–біржа (квартальна).

Метою формування *генеральної сукупності* одиниць за ф.№1–біржа (квартальна) є визначення за спеціальними критеріями генеральної сукупності (основи вибірки) звітних одиниць, спостереження за якою дозволить отримати репрезентативну та надійну інформацію щодо досліджуваних (цільових) характеристик генеральної сукупності.

Генеральна сукупність звітних одиниць державного статистичного спостереження щодо діяльності бірж не узгоджується із сукупностями за іншими формами державних статистичних спостережень.

Протягом року на підставі отриманої з адміністративних джерел або безпосередньо від підприємств інформації щодо припинення їх діяльності, утворення на їх базі нових підприємств тощо департамент статистики торгівлі Держкомстату приймає рішення щодо доцільності внесення змін до складу визначених сукупностей звітних одиниць.

Департамент статистики торгівлі

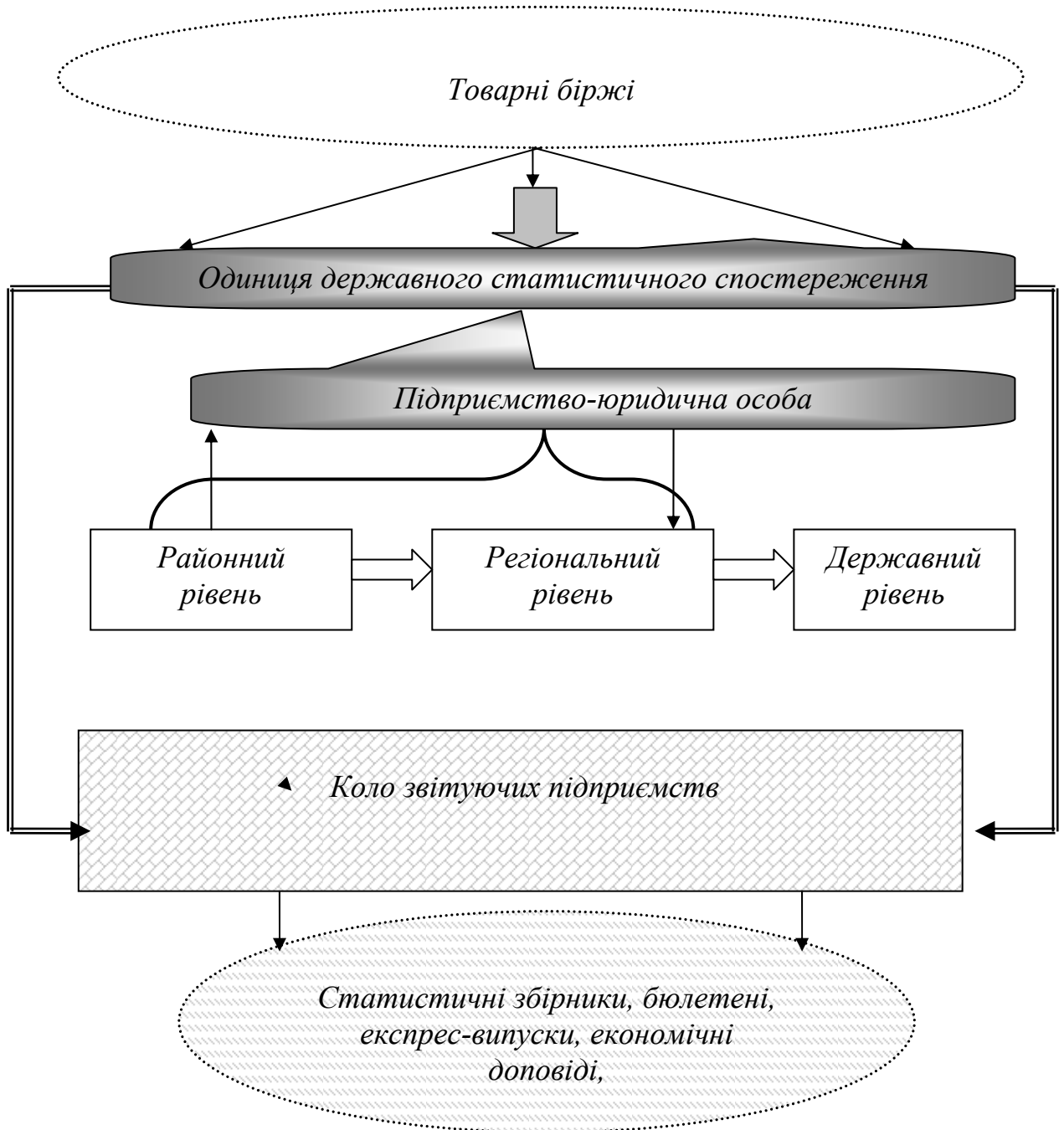
Перелік продукції та товарів, що враховуються в розділах II, III звіту

Товарні групи	Одиниця виміру
Метал і металопродукція	х
Кольорові метали	тонн
Будівельні матеріали	х
Транспортні засоби	од.
Лісоматеріали, деревина та вироби із деревини	куб.м
Вугілля	тис.т
Газойлі (паливо дизельне)	тис.т
Бензин моторний	тис.т
Нафта сира	тис.т
Газовий конденсат	тис.т
Пропан і бутан скраплені	тис.т
Хімічна продукція	х
Непродовольчі товари	х
Продукція рослинництва з неї :	х
пшениця 2 класу	тис.т
пшениця 3 класу	тис.т
пшениця 4 класу	тис.т
пшениця 5 класу	тис.т
пшениця 6 класу	тис.т
кукурудза	тис.т
ячмінь товарний	тис.т
ячмінь пивоварний	тис.т
жито	тис.т
овес	тис.т
гречка	тис.т
горох	тис.т
інші зернові та зернобобові культури	тис.т
ріпак	тис.т
насіння соняшнику	тис.т
інші олійні культури	тис.т
Продукція тваринництва	тис.т
Цукор	тис.т
Олія	тис.т
Борошно пшеничне	тис.т
Борошно житнє	тис.т
Інші харчові продукти	х
Нерухомість	х
Земельні ділянки	х

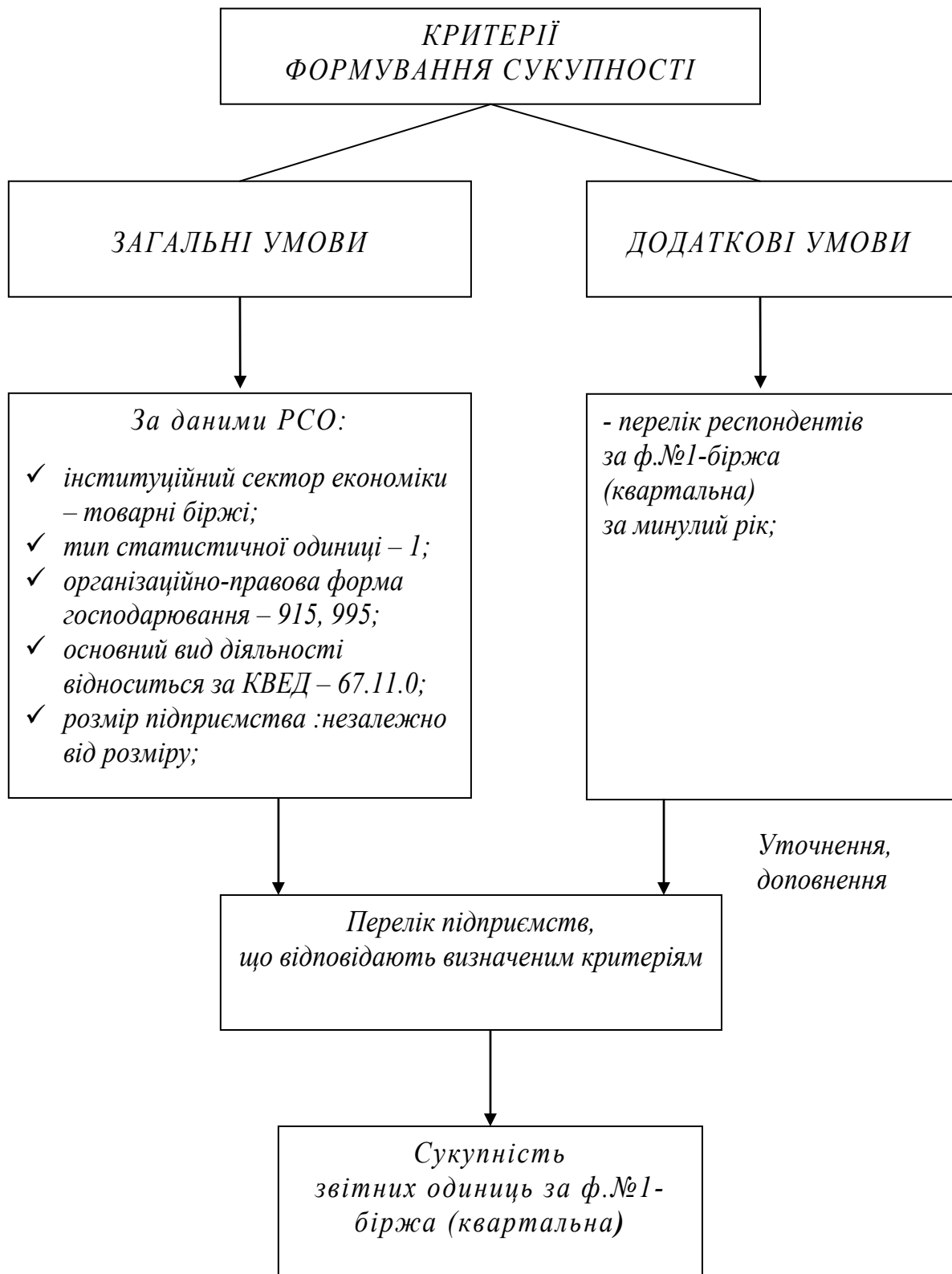
Перелік продукції та товарів, що враховуються в розділі IV звіту

<i>Товарні групи</i>	<i>Одиниця виміру</i>
Прокат чорних металів (готовий)	тонн
Цемент	тонн
Лісоматеріали, деревина та вироби з деревини	куб.м
Вугілля	тонн
Газойлі (паливо дизельне)	тонн
Бензин А-80	тонн
Бензин А-92	тонн
Бензин А-95	тонн
Нафта сира	тонн
Пшениця 2 класу	тонн
Пшениця 3 класу	тонн
Пшениця 4 класу	тонн
Пшениця 5 класу	тонн
Пшениця 6 класу	тонн
Пшениця некласифікована	тонн
Кукурудза	тонн
Ячмінь товарний	тонн
Ячмінь пивоварний	тонн
Жито, група А	тонн
Жито, група Б	тонн
Овес	тонн
Гречка	тонн
Горох	тонн
Просо	тонн
Сорго	тонн
Ріпак	тонн
Насіння соняшнику	тонн
Інші олійні культури	тонн
Цукор	тонн
Олія	тонн
Борошно пшеничне	тонн
Борошно житнє	тонн
Велика рогата худоба	тонн
Свині	тонн
Птиця	тонн
Молоко	тонн

**Порядок подання та розробки
державного статистичного спостереження
щодо діяльності бірж**

**Формування сукупності одиниць
статистичного спостереження
щодо діяльності бірж**

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про державну статистику" (зі змінами та доповненнями) №2657-XI від 2 жовтня 1992 року.
2. Положення про Реєстр статистичних одиниць та формування основ сукупностей одиниць статистичних спостережень за діяльністю підприємств, Держкомстат, 2009.
3. Глосарій до плану статистичного спостереження, Держкомстат, 2009.
4. Збірник статистичних вимог. Євростат, 2009.
5. Закон України "Про товарну біржу" №1957-XII від 10.12.91 (зі змінами та доповненнями), ВВР, 1992, № 10, ст.140.